

Філософія і її функції. Система філософії

Тема № 1

План

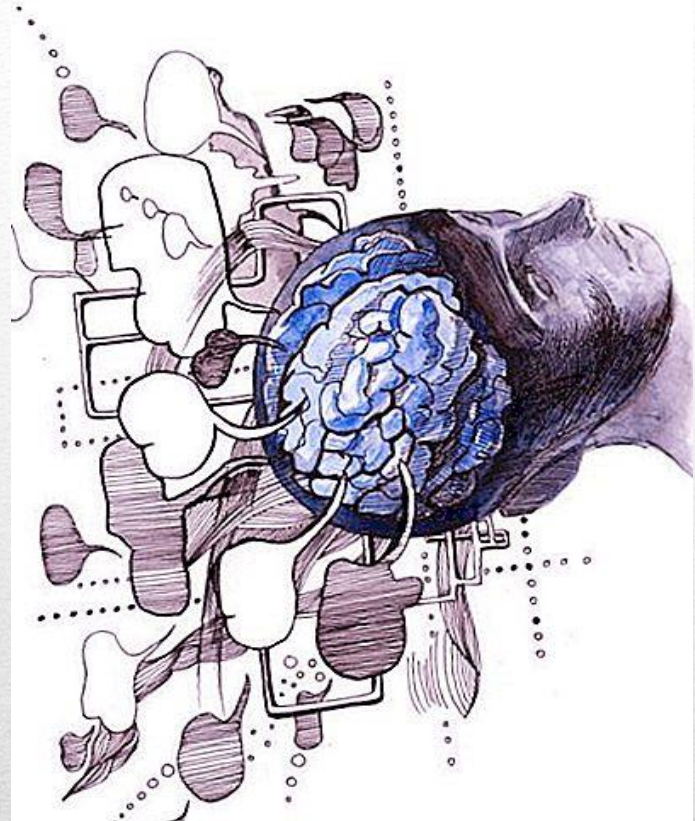
- 1. Походження світогляду, його структура та роль в житті людини:
 - а) Міфологія та релігія як перед філософські типи світогляду, їх особливості.
 - б) Специфіка філософського світогляду і особливості філософського мислення.
- 2. Предмет філософії. Основні теми філософських роздумів.
- 3. Головні напрями в філософії.
- 4. Функції філософського знання.
- 5. Місце та роль філософії в сучасному світі.

Світогляд тісно пов'язаний з філософією, хоча це ширше поняття. Філософія визначає себе, як теоретичний світогляд.

Структура світогляду залежить від певних чинників. Залежно від співвідношення інтелектуального та емоційного досвіду людей світогляд поділяється на:

- світовідчуття як емоційно-психологічний бік світогляду на рівні настрою, почуттів;
- світорозуміння як пізнавально-інтелектуальний бік світогляду;
- світосприйняття, яке розуміється як досвід формування пізнавальних уявлень про світ за допомогою наочних образів.

Світогляд – сукупність переконань, оцінок, поглядів та принципів, які визначають загальне бачення та розуміння світу і місце людини в ньому, її життєві позиції, програми поведінки та діяльності.

За ступенем загальності
розрізняють світогляд
особистості, груповий
(професійний, класовий,
національний),
загальнолюдський
(загальнолюдські
світоглядні настанови).

За ступенем історичного
розвитку — архаїчний,
античний,
середньовічний,
ренесансний, світогляд
XX ст.

За ступенем теоретичної
«зрілості» — стихійно-
повсякденний і
теоретичний
(філософський).

Для розуміння сутності світогляду важливо знати, як він виник, етапи його розвитку, чим відрізнялися його ранні етапи від наступних, більш зрілих. Історичними формами світогляду прийнято вважати такі: міфологія, релігія, філософія.

Саме світогляд, як свідчить про це вже саме слово, включає у себе те, що формує не той світ, про який ведуть розмову астрономи та фізики, а той, в якому живе людина і який ми можемо назвати світом людини.

У загальному плані появу світогляду можна пояснити так: людина, усвідомлюючи дійсність, рано чи пізно починає усвідомлювати і свою унікальність, свою відмінність від усього іншого в світі. В результаті у неї формуються певні уявлення про основні засади та особливості світу.

Історично першою формою світогляду прийнято вважати міфологію (від грецьких слів: перекази, оповіді, слово, учення) – розповіді або переповідання про богів, першопредків, початкові події світу тощо.

Для давньої, архаїчної людини міф був єдиною та всеохоплюючою формою світосприйняття.

Найпершою особливістю міфологічної свідомості був її **синкретизм** – «злиття всього із усім»; і справді, в міфі неможливо відокремити натуральне від символічного, реальне від фантастичного, наявне від бажаного, духовне від природного, людське від нелюдського, зло від добра.

Міфологія

Міфологічній формі світогляду притаманні **антропоморфізм**, ототожнення природних сил з людськими, одухотворення їх. Тому усвідомлення факту поділу світу на світ речей та світ антропоморфних істот означало початок розпаду міфу. Уособлення ж сил природи (**символізм**) також є пізньою стадією міфу, що особливо характерно для античної міфології. Тут криються витoki його антропоморфізму.

Для міфологічного світогляду характерним є, по-перше, усвідомлення роду як колективної особи, переконаної у наявності спільного предка — тотема. За умов тогочасного суспільства тотемні вірування виявились надзвичайно практичними, через те, що цементували індивідів у родову цілісність, а отже, були життєвою силою. Власне в цьому і полягає головне призначення світогляду взагалі. По-друге, міфологічний світогляд значною мірою обернений у минуле, адже тотемний предок був, до того ж був як ідеал діяльності. У цьому секрет міфологічного розуміння історичного часу

Міф є історично першою формою самосвідомості, котра відокремилася від практики.

Релігія є більш пізньою та зрілою формою світогляду людства, а тому і більш дослідженою. В ній буття осягається іншими, ніж у міфі засобами. В релігійній свідомості вже чітко розділяються суб'єкт і об'єкт, а, отже, долається характерна для міфу неподільність людини й природи і закладються основи проблематики, яка стане специфічною для філософії. В релігії ідея відділяється від матерії і навіть протиставляється їй. Світ роздвоюється на духовний та тілесний, земний і небесний, горний і дольний, природний і надприродний, до того ж земний починає розглядатися як наслідок надприродного. Міфологічні ж персонажі живуть у феноменальному світі.

Релігія

Релігія трактує бога як єдину, універсальну, кінечну причину буття всього сущого, яка, до того ж, причину свого існування має в самому собі. Світ, як і людина, створений богом і йому підвласний.

Завдання людини — не просто слідувати завітам бога, а їх не уклінно виконувати. Суттєво важливу роль у релігійному світогляді відіграє молитва як форма (спосіб) спілкування віруючої людини з богом

Центральне місце в релігійному світогляді займає феномен бога.

- Світогляд - це система уявлень людини про світ, місце людини у світі, відношення людини до світу та до самої себе. Світогляд містить знання, переконання, цінності, ідеали, організовані у єдину систему, у центрі якої завжди перебувають уявлення людини про себе.

Філософія є теоретичною формою ставлення людини до світу. Порівняно з наукою її особливість полягає в тому, що вона дає змогу об'єктивно, в теоретичній формі осмислити світ як світ людини, розглянути місце і становище людини у світі

За способом розуміння людиною свого місця в світі можна виділити кілька основних типів світогляду:

1. Міфологічний - це результат практично-духовної діяльності людини. У міфологічному світогляді людина не відокремлює себе від речей природного світу, а окрема людина не відокремлює себе від суспільства в цілому. В міфологічному світогляді не існує чіткої межі між мисленням та мовленням, свідомістю та незвідомістю, предметом та думкою про предмет.

2. Науковий світогляд є теоретичною формою ставлення до світу. Світ у ньому об'єктивно розглядається таким яким він є незалежно від людини, а людина вбачається в ньому тільки частиною світу - природи чи суспільства. Теоретичне ставлення до світу дало змогу людині поставити закони природи собі на службу і створити комфортний світ цивілізації.

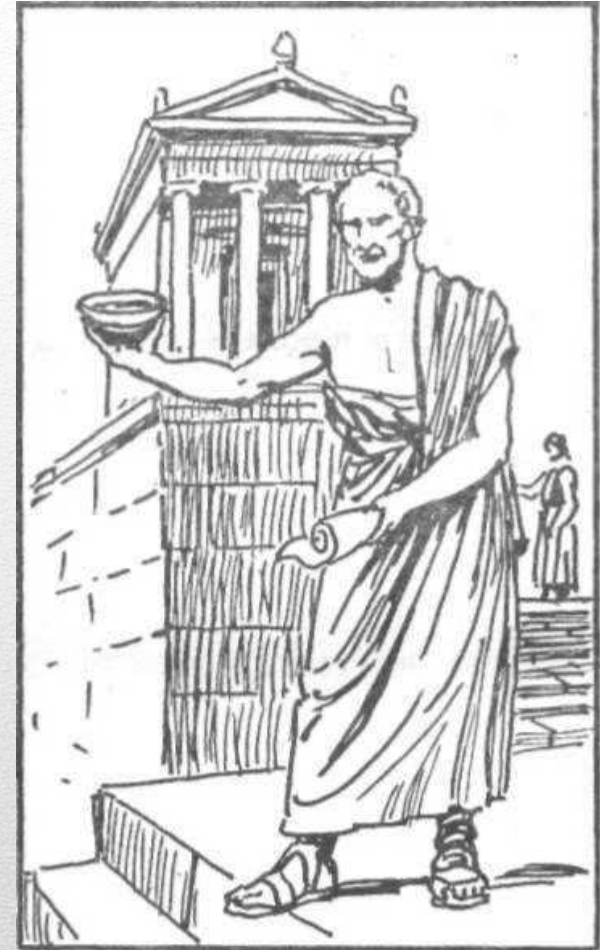
3. Мистецтво є практично-духовною діяльністю. Мистецький світогляд дає суб'єктивний образ світу, в якому художник досягає гармонії зі світом тому навіть сучасне художнє бачення світу близьке до міфологічного.

4. Релігійний світогляд чітко поділяє світ та людину, природне та надприродне, земне та потойбічне. Людина, створена за образом та подобою Бога, займає головне, центральне місце у створеному Богом світі.

5. Філософія є теоретичною формою ставлення людини до світу. Порівняно з наукою її особливість полягає в тому, що вона дає змогу об'єктивно, в теоретичній формі осмислити світ як світ людини, розглянути місце і становище людини у світі, її смисложиттєві проблеми.

На відміну від окремих наук, що вивчають лише деякі області дійсності, предмет філософії охоплює найзагальніші риси дійсності, основи буття і пізнання, що вивчаються не безпосередньо, а через узагальнення даних інших наук та осмислення всієї існуючої культури, її світоглядних структур. Філософія покликана тримати увесь час у полі уваги та в актуальному стані всі основні виявлення людини як людини, із чим пов'язані особливості її предмету:

- історична змінність, оскільки історично змінними постають самовиявлення та самоусвідомлення людини;
- уся історія філософії фактично входить в окреслення її предмету, оскільки лише за такої умови ми здатні окреслити «топографію» людськості;
- філософія постає своєрідною формою збереження та забезпечення історичної неперервності людської свідомої самоідентифікації.

Філософія — раціональна самосвідомість людства, наслідок його прагнення збагнути глибинні основи буття і місце людини в світі.

Філософія – полісистемне та багатофункціональне утворення

- Філософія є однією з форм суспільної свідомості, що розвинулася десь близько двох з половиною тисячоліть тому на базі первісної міфології, успадкувавши значною мірою у процесі розкладу останньої її світоглядні функції. Виникнення філософії відображало певний рівень зрілості людського мислення, а також потребу людства у цілісному погляді на світ і людину. Спершу філософія поєднувала у собі всі знання. Процес відокремлення наук від філософії розпочався поступово і особливого розвитку набув у XVII-XVIII ст. У сучасних умовах процес виокремлення наук доповнюється процесом їх інтеграції. Історичний розвиток філософії пов'язаний з розвитком і становленням інших наук, інколи вона ототожнювалась з ними.
- У філософії завжди була своя специфіка, особливості, які відрізняли її від наук. У системі знання філософія виступає як інтегративна, найбільш загальна галузь знань, як «знання про світ уцілому», про місце людини у світі і її ставлення до дійсності.

- Філософія характеризується тим, що в її межах усвідомлюються засоби, завдяки яким людина опановує світ, і специфіка її зводиться до того, що спрямованість до дослідження свідомості, тобто рефлексія, стає для неї основним змістом і метою. У цьому розумінні філософське опанування дійсності виявляється у здійсненні рефлексії суспільством відносно свого буття, що багато в чому охоплюється поняттям мудрості.
- Філософія є формою суспільної свідомості, специфічною раціоналізованою діяльністю, яка, опираючись на досягнення всієї духовної культури, включаючи раціонально-нормативне і емоційно-особисте, виробляє граничні смислові основи життєдіяльності людини, намагається сформулювати гранично місткі світоглядні і методологічні категорії, в яких зафіксовані найбільш важливі аспекти і моменти відношення людей до природи і взаємовідношень їх між собою.

Філософське знання - це знання «єдиного в усьому», воно відрізняється від знання окремих речей

Основними розділами філософії вважаються:

- онтологія — вчення про буття, вирішення питання, як влаштований світ;
- антропологія (філософська) — філософське вчення про людину;
- праксеологія — вчення про активну перетворюючу діяльність людини;
- гносеологія — відповідає на питання, що таке процес пізнання, його походження і сутність;
- аксіологія визначає значимість предметів, явищ, процесів, дійсності для життєдіяльності людини;
- соціологія (соціальна філософія) — вчення про соціум як середовище, в якому самоздійснюється і функціонує людина.
- До філософії належать також історія філософії, етика, естетика, релігієзнавство, теорія та історія культури.
- Кожна з них має свої теми, проблеми, свою систему категорій і принципів, освоює певний спектр дійсності і задовольняє певну потребу людини в цілісній її картині, в здатності цілісно функціонувати в суспільстві і самостверджуватися як особистість.

- Специфіка філософії, таким чином, полягає в тому, що вона має справу із глибинними підвалинами духовної культури людства, з її загальними принципами, які надають сенс цілісність всій людській діяльності як такій.
- Можна говорити, що філософія безмежна в об'єктах свого інтересу, в своїх концепціях, поглядах, трактуваннях, але вона має, так би мовити, свої базові проблеми, які для будь-якої філософської системи складають інваріантну основу, внутрішній стрижень для філософствування.

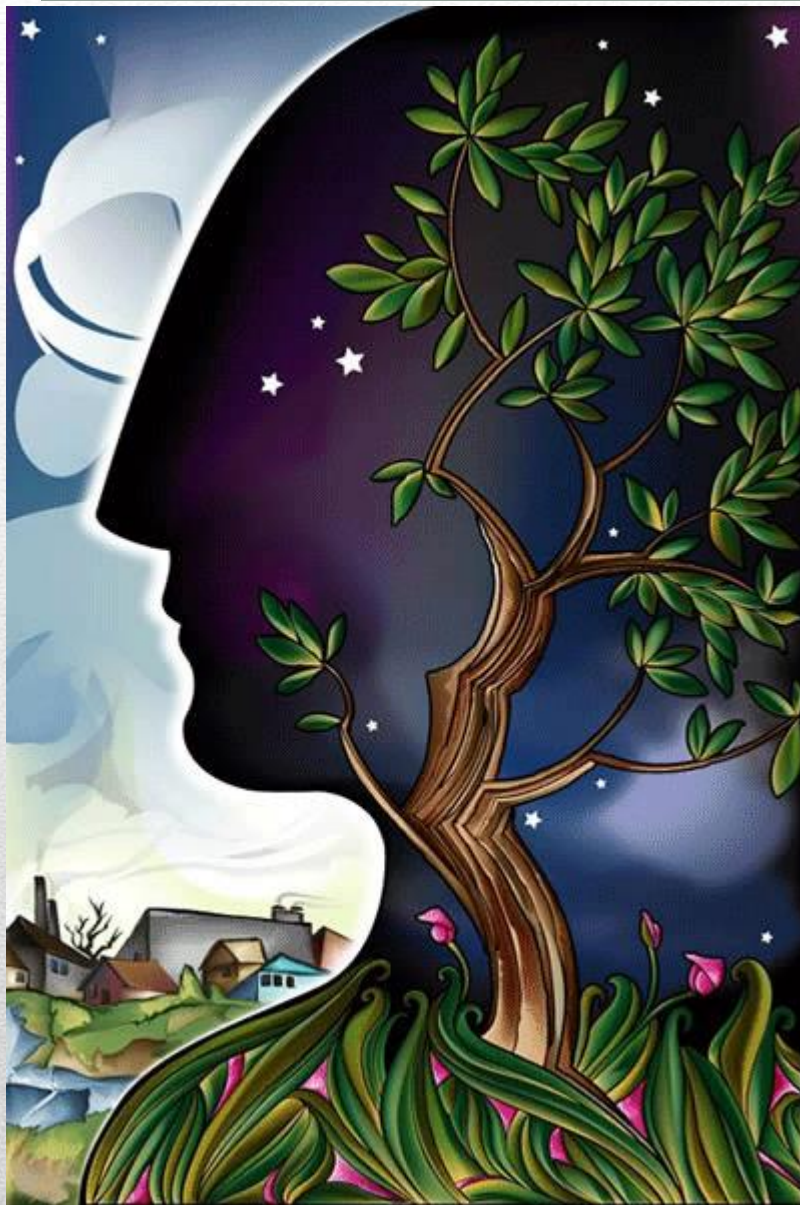
Як специфічне духовне утворення філософія виконує ряд важливих функцій.

Серед них називають онтологічну, праксеологічну, аксіологічну, гносеологічну, соціологічну, ідеологічну, виховну, освітню, комунікативну, етичну, естетичну тощо.

Але «атрибутивними» є для неї лише три: світоглядна, пізнавальна і методологічна, саме завдяки їм філософії вдається зберегти свою специфіку і займати свою «нішу» в системі духовної культури людства.

[illegible]

Пізнавальна функція (гносеологічна) визначає те коло проблем, що постійно досліджуються філософією в межах її предмету. Це проблеми людської духовності, сенсу життя, кохання, культурні аспекти функціонування науки, мистецтва, релігії, соціальної відповідальності (у зв'язку з сучасними глобальними проблемами).

Методологічна функція філософії покликана досліджувати ефективність форм і методів людського пізнання, аналізувати різноманітні проблеми розвитку пізнання на цій основі розробляти найбільш загальні методологічні принципи розвитку теорії і практики людської діяльності. Узагальнюючи досягнення конкретних наук, філософія розробляє систему категорій, уточнюючи їх значення, зміст, оцінюючи роль і статус нових понять у науці.

Філософські категорії є каркасом для окремих галузей наукового знання. Без понять «розвиток», «можливість», «причинність», «випадковість», «властивість», наприклад, важко уявити собі теоретичні роботи з медицини. Уточнюючи їх зміст на кожному новому етапі розвитку, філософія сприяє розвитку наук. Це і є виявом її методологічної функції.

Логічна функція - обґрунтування та формулювання загальних законів раціонального мислення.

Аксіологічна функція - оцінка речей та явищ навколишньої дійсності з точки зору різноманітних цінностей (морально-етичних, естетичних, соціальних тощо).

Гуманістична функція - обґрунтування цінності людської особистості, її гідності, прав і свобод.

Виховна функція - формування у людини найважливіших якостей особистості (орієнтація на істину, правду, доброчинність).

Естетична функція - вивчення законів краси та її сприйняття людською свідомістю.

Прогностична функція - можливість прогнозування на основі існуючих філософських знань про навколишній світ та людину, досягнень у галузі пізнання тенденцій розвитку, майбутнього матерії, свідомості, пізнавальних процесів, людини, природи та суспільства.

Практична функція - вироблення сенсу, цілей, правил, принципів та механізмів практичної життєдіяльності людини.

Культурно-трансляційна функція - узагальнення та передача від покоління до покоління найважливіших досягнень духовної культури людства.

Критична функція - виявлення та розкриття протиріч, невідповідності між прийнятою системою понять і цінностей та тим змістом, який до них приносить новий етап розвитку світової історії.

Філософія у всіх випадках є рефлексивною системою, котра включає предмет дослідження двічі - як дослідника і як елемент філософського аналізу. У філософії як типі світогляду світ представлений цілісно, виявлено місце людини, її інтереси, переконання, ціннісні орієнтації. Наукова структура не робить філософського світогляду наукою, тому за предметом дослідження філософія не є наукою.

Зростаюча роль науки в суспільному житті, робить більш актуальною проблему співвідношення науки і філософії. Філософія і наука виникали історично із пізнавального ставлення людини до світу та ставили за мету дати істинне знання. Філософія виникла раніше за науку.

Філософія і наука подібні намаганням до вірогідності, до раціонального пояснення світу. Якщо в науці це асоціюється з прагненням до істини, то у філософії вірогідність доповнюється елементами переконання. У філософії є поєднаність знання з переконаннями.

Закони науки дозволяють прогнозувати, як буде розвиватися об'єкт. На засадах філософських принципів можна прогнозувати шляхи, засоби вивчення досліджуваного явища. Ця обставина вказує на різницю між філософією та наукою і в той же час на їх тісний взаємозв'язок.

AS FOR ME,

ALL I KNOW

IS THAT I

**KNOW
NOTHING.**

SOCRATES

Філософія і медицина з прадавніх часів становлять два крила людської зацікавленості об'єктивним світом та місцем у ньому людини. Адже постійна загадковість та таємничість феноменів життя і смерті людини завжди були хвилюючим предметом вивчення як філософів, так і медиків.

Проблема взаємозв'язку філософії та медицини має тривалу історію, вона не залишалася поза увагою класиків світової філософії та лікарської справи, починаючи з давніх часів і до сьогодні. Ще Гіппократ теоретично й практично доводив, що філософія повинна вливатися в медицину, а медицина у філософію. На його думку, скептичне ставлення лікаря до філософії означає параліч думки, а лікар-філософ уподібнюється до бога. У подальшому своєму розвитку проблема взаємозв'язку філософії і медицини отримала різноманітні тлумачення та інтерпретації в натурфілософських, філософсько-релігійних, філософсько-психологічних вченнях; розглядалася або зі спекулятивних або чисто позитивістських позицій.

У наш бурхливий час, коли нечувано загострилися глобальні проблеми цивілізації, у розв'язанні багатьох із яких має брати участь лікарська спільнота, співдружність між медициною та філософією є особливо нагальною. Філософські проблеми та теоретичний потенціал філософії набувають неабиякого практичного значення у галузі медицини.

Have I done something for the
common good? Then I too
have benefited. Have this
thought always ready to
hand: and no stopping.

Marcus Aurelius

@whatisstocicism

- Історія української філософії: Підручник. – К.: Академвидав, 2008.
- Пазенок В.С. Філософія: Навч. посіб. – К.: Академвидав, 2008.
- Попов М.В. Філософія: підручник. – К.: ВСВ «Медицина», 2011.
- Філософія: Навч. посіб. / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін. За ред. І.Ф. Надольного. – 6-те вид., випр. і доп. – К.: Вікор, 2006.
- Європейський словник філософій: Лексикон неперекладностей. Пер. з фр. – В 3-х томах. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2011-2013.
- Філософія: Мислителі, ідеї, концепції: підручник / В.Г. Кремень, В.В. Ільїн. – К.: Книга, 2005.
- Філософський енциклопедичний словник / Інститут філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України. – К., 2002.
- Філософія. Природа, проблематика, класичні розділи: Навч. посібн. / В.П. Андрущенко, І.Г. Волинка, Н.Г. Мозгова та ін. – К.: Каравела, 2010.
- Соціально-філософські та етичні проблеми медицини: Навч. посібн. / За ред. А.П. Алексєнко, В.М. Лісового. – Харків: Колегіум, 2010.
- Ярошовець В.І. Історія філософії: від структуралізму до постмодернізму: підручник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008.

Список використаної літератури

Дякуємо за увагу!

